

รูปแบบการสื่อความหมายธรรมชาติสำหรับเยาวชน บนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ : อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์
จังหวัดกาญจนบุรี

Natural Interpretation patterns for Youth on Natural trail study: Srinakarin National Park, Kanchanaburi Province.

สุวิมล เสนานอก¹ ประพฤติ เกิดสืบ² และปิยะกาญจน์ เที้ยรทรัพย์³

¹คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

19/99 หมู่ 5 ตำบลศาลายา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม 73170 โทรศัพท์: 089 4275925

E-mail: suwimon_ss@hotmail.com

^{2,3}คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 999 ตำบลศาลายา อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม 73170

: โทรศัพท์ 02 441 5000 ต่อ1321 E-mail: enpks@mahidol.ac.th และ E-mail: enppt@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหารูปแบบการสื่อความหมายธรรมชาติสำหรับเยาวชน บนเส้นทางศึกษาธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ โดยทำการสำรวจข้อมูลความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนและเจ้าหน้าที่ ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการศึกษา หากความรู้ในรูปแบบของค่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผลความคิดเห็นของเยาวชนในการจัดการด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ เจ้าหน้าที่ที่มีศักยภาพในการจัดการได้ดีโดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้นำเยาวชนเดินเพียงอย่างเดียว โดยสภาพทิวทัศน์ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติมีความสวยงามและควรเป็นเส้นทางเดินที่ได้เรียนรู้ ศึกษาธรรมชาติ และตัดผ่านสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้การสื่อความหมายธรรมชาติสำหรับเยาวชนควรมีการระบุผังเส้นทางศึกษาธรรมชาติลงไปบนคู่มือและมีภาพประกอบมากกว่าเนื้อหา รวมถึงการเข้มงวดไม่ให้หักเด็ดกิ่งไม้ นำพืชป่าออกนอกอุทยานฯซึ่งเยาวชนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักถึงข้อนี้ อีกทั้งยังควรมีการปรับปรุงองค์ประกอบเส้นทางศึกษาธรรมชาติโดยในการออกแบบควรเน้นความเรียบง่าย วัสดุหาได้ในพื้นที่กลมกลืนกับธรรมชาติ สำหรับจุดรับฝากของบริเวณต้นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เจ้าหน้าที่เห็นว่าไม่สามารถช่วยลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้นระหว่างการเดินศึกษาธรรมชาติได้ โดยระหว่างนั้นควรมีการพกสมุด ปากกาหรือดินสอเพื่อจดบันทึกสิ่งต่าง ๆ ในเส้นทางและการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในการเดินศึกษาธรรมชาติในแต่ละครั้งจะเป็นการช่วยลดผลกระทบต่อนั่น

คำสำคัญ : การสื่อความหมายธรรมชาติ/อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์

Abstract

This research aims to study about the Natural Interpretation patterns for Youth on Natural trail of Srinakarin National Park, Kanchanaburi Province. The opinion survey was conducted among youth tourists and park officers. This research found that youth tourists travel to Srinakarin National Park for the education purpose. The travelling pattern is natural resource preservation camp. The opinion of youth towards natural interpretation

management is officers have well capacity to take care of the natural trail. The notational park officers just lead the trips only. The scenario alongside the trail is very beautiful and it is suitable for learning since it cut across diverse environmental characteristics. The natural interpretation for youth should identify the trail map in the park manual with more photos rather than the content. The manual must mention strictly about forbidding tourists to break the tree branches or take any plant away from the park. Most of the youth is lacking of this concerns. Additionally, the park should improve and reconstruct the relevant factors of natural trail by designing the simple model and utilize local materials in harmony with the existing natural scenario. The park officers reflect that the depositary counter settling at the entrance of the natural trail cannot reduce the amount of garbage during the trip. During trip, the youth should bring notebook, pen or pencil to record interesting issues along the trail. Limiting the tourist number for each trip would help to reduce the negative impact to the area.

Keywords: natural interpretation / Srinakarin National Park

1. บทนำ

อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์เป็นหนึ่งในอุทยานแห่งชาติที่อยู่ในฝันปาดะวันตกของประเทศไทย ซึ่งนอกจากจะมีความหลากหลายทางด้านชีวภาพและภูมิประเทศแล้ว จึงทำให้ยังเป็นพื้นที่ศักยภาพในการศึกษาวิจัยและการท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งในภูมิภาคนี้ [1] และเมื่อพิจารณาถึงเหตุผลและความต้องการในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีความสลับซับซ้อนและแตกต่างกัน จึงทำให้นักท่องเที่ยวมีหลายกลุ่มหลายประเภท เช่น กลุ่มผจญภัย กลุ่มชมชอบธรรมชาติ กลุ่มสนใจด้านวัฒนธรรม เป็นต้น นอกเหนือจากความสวยงามและสิ่งดึงดูดใจให้เข้ามาเยือนแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวยังมีแนวโน้มที่จะพิจารณารูปแบบของกิจกรรมท่องเที่ยวและการบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อใช้ในการตัดสินใจเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยว [2]

ผู้วิจัยสนใจกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและระบบนิเวศผ่านการท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาการสื่อความหมายธรรมชาติที่เป็นเครื่องมือสำคัญเบื้องต้นให้ความรู้จึงต้องมีการออกแบบให้เหมาะสม และเพื่อให้สามารถสร้างผลิตภัณฑ์และบริการด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของเยาวชนและเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์จากท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ อีกทั้งมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่เพื่อลดผลกระทบหรือมีผลต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด [3] ผู้วิจัยได้เจาะจงศึกษาผลิตภัณฑ์และบริการด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบของเส้นทางศึกษาธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ที่สามารถใช้รองรับและให้ประสบการณ์ของการท่องเที่ยวตามความต้องการของเยาวชนอย่างชัดเจน ควบคู่ไปกับการกำหนดวิธีการหรือรูปแบบการพัฒนาการสื่อความหมายให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาประเภทและรูปแบบของการสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี ที่เยาวชนพึงพอใจ

2.2 เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการจัดการการสื่อความหมายธรรมชาติสำหรับเยาวชน

3. ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยนี้ ที่มุ่งเน้นนำข้อค้นพบไปใช้พัฒนารูปแบบของการสื่อความหมายที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เป็นเยาวชน อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย (1) การศึกษาประเภทและรูปแบบของการสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่เยาวชนต้องการ โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติจากการสุ่มตัวอย่าง (Sampling survey research) (2) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการจัดการการสื่อความหมายธรรมชาติ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

4. ผลการศึกษา

ในปี พ.ศ. 2536 ได้มีการจัดสร้างเส้นทางศึกษาธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ ซึ่งเส้นทางนี้ดัดแปลงมาจากเส้นทางที่ใช้ประโยชน์ในการสัมปทานป่าไม้ในอดีต และมีการจัดกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติตามวาระต่างๆ เช่น มีค่ายพักแรมจากสถาบันการศึกษาต่างๆ

ในปี พ.ศ. 2542 อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ได้รับเงินทุนจากโครงการมียาชาว่า เข้ามาพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้มีแบบแผนมากยิ่งขึ้น [4] นับแต่นั้นอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์จึงได้มีการจัดกิจกรรมศึกษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติสำหรับนักท่องเที่ยว และจากสถิติการใช้บริการเส้นทางศึกษาธรรมชาติปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการมีจำนวนลดลงกว่าปีก่อนๆ[5] เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเดิมๆซึ่งเคยมาท่องเที่ยวแล้ว

อีกทั้งอุทยานเองฯ ขาดงบประมาณในการบำรุงรักษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ผลการศึกษารูปแบบการสื่อความหมายธรรมชาติสำหรับเยาวชน บนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี มีดังนี้

4.1 ประเภทและรูปแบบของการสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี ที่เยาวชนต้องการ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และเคยมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์แล้วจำนวน 1-2 ครั้งรวมทั้งเคยร่วมกิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติในอุทยานแห่งนี้เช่นกัน

เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อศึกษา เรียนรู้ระบบนิเวศอย่างใกล้ชิดโดยได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่สื่อความหมายธรรมชาติที่อธิบายความรู้ต่างๆ ระหว่างเส้นทางแต่ปัญหาที่พบคือ เครื่องหมายและสัญลักษณ์มีน้อยเกินไป ซึ่งมีรายละเอียดของความพึงพอใจต่อประเภทและรูปแบบของการสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติดังนี้

เส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีความพึงพอใจต่อเส้นทางศึกษาธรรมชาติในระดับที่สูง ทั้งในเรื่องของจำนวนและกิจกรรมในแต่ละสถานีสื่อความหมาย ความปลอดภัยในการเดินชมในเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ เช่น ไม่ลื่น ไม่ลาดชัน ไม่เป็นโคลนหรือมีน้ำขัง สามารถเข้าชมได้ทุกฤดูกาล รวมทั้งความกว้างของเส้นทาง และความสวยงามของทัศนียภาพ และเห็นความสำคัญระดับสูงต่อเส้นทางต้องลำบาก เสียภัยเพื่อการผจญภัย รวมทั้งควรสนใจสงบห่างไกลจากผู้คน มีการตัดผ่านสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายเพื่อการศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศ และควรปล่อยสภาพพื้นผิวของเส้นทางให้เป็นไปตามธรรมชาติ เหตุที่มีความพึงพอใจต่อเส้นทางศึกษาธรรมชาติในระดับที่สูง เนื่องจากเยาวชนเป็นช่วงวัยที่ร่าเริง กำลังศึกษาเรียนรู้ ชื่นชอบการผจญภัยและท้าทายเพื่อต้องการความตื่นเต้นและประสบการณ์ใหม่ๆ

คู่มือเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีความพึงพอใจในระดับสูงต่อเนื้อหาในคู่มือมีความสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่และครอบคลุมทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งขนาดของตัวอักษร การใช้ภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย ภาพประกอบต่างๆ ขนาดของคู่มือ ลักษณะรูปเล่ม หน้าปกมีสีสันสวยงามและกระดาศ การพิมพ์ ตัวพิมพ์ และเห็นความสำคัญระดับสูงต่อภาพประกอบควรมีความสอดคล้องและมากกว่าเนื้อหา มีการระบุผังทางเดินของเส้นทาง ข้อปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวและเนื้อหาควรทำให้ผู้อ่านเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อธรรมชาติ ซึ่งคู่มือศึกษาธรรมชาติส่วนใหญ่จะเขียนสำหรับผู้ใหญ่ บางครั้งมีความจำเป็นที่จะต้องมีการออกแบบใช้กับเด็ก โดยแยกเป็น คู่มือศึกษาธรรมชาติระดับผู้ใหญ่และคู่มือศึกษาธรรมชาติสำหรับเยาวชน รวมทั้งการใช้ภาพถ่ายจะทำให้เกิดจุดที่น่าสนใจในเนื้อหา [6]

เจ้าหน้าที่สื่อความหมายธรรมชาติ มีความพึงพอใจระดับสูงที่สุดต่อวิธีการถ่ายทอดความรู้ โดยเจ้าหน้าที่สื่อความหมายธรรมชาติการลำดับเนื้อเรื่องต่างๆ การบริการข้อมูลอย่างชัดเจน รวมทั้งการกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความอยากรู้อยากเห็นในระหว่างการเดินทางศึกษาธรรมชาติ อีกทั้งยังเห็นความสำคัญระดับสูงมากต่อเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการนำเดิน การสร้างความเพลิดเพลินในระหว่างการเดินทาง รวมทั้งควรมีการจัดกิจกรรมแนะนำวิธีการเดินศึกษา

ธรรมชาติที่ถูกต้องและการเข้มงวดไม่ให้เยาวชนหักเหได้กึ่งไม้ และนำกล้วยไม้ พืชป่าออกจากอุทยานฯ ซึ่งการสื่อความหมายธรรมชาติไม่ใช่การสั่งสอน แต่เป็นการกระตุ้นความรู้สึกหรืออารมณ์ให้รับรู้และเข้าใจในความหมายของสิ่งที่ต้องการสื่อโดยอาศัยความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และศิลปะประกอบกันเพื่อให้การสื่อความหมายดังกล่าวมีคุณภาพ [2]

องค์ประกอบเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีความพึงพอใจระดับสูงต่อจุดถ่ายภาพ จุดชมวิว ม้านั่ง มีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ สะพาน จุดพักเหนื่อย ม้านั่งระหว่างเส้นทางเดิน การปรับความลาดชันด้วยการทำขั้นบันได และการมีจุดรับฝากของบริเวณต้นเส้นทาง รวมทั้งเห็นความสำคัญระดับสูงในเรื่องการปรับปรุงซ่อมแซม สะพานทางเดิน การออกแบบป้ายควรเน้นความเรียบง่ายกลมกลืนกับธรรมชาติ รวมทั้งเนื้อหาที่นำเสนอในป้ายสื่อความหมายควรมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ดังนั้น การหลีกเลี่ยงการตัดผ่านบริเวณที่มีความลาดชันมากจนเกินไปและบริเวณที่ดินง่ายต่อการพังทลาย หากมีความจำเป็นควรเสริมความคงทนของผิวทางโดยวัสดุผิวหยาบ ที่มีความกลมกลืนกับสภาพพื้นที่เพื่อง่ายต่อการซ่อมบำรุง และจัดทำราวจับ ขั้นบันได สะพานและอื่น ๆ ตามความจำเป็น [7]

นักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจระดับสูงต่อจำนวนคนที่เดินในแต่ละครั้ง ความรู้ที่ได้รับและระยะทางระหว่างจุดเริ่มต้นของเส้นทางและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และเห็นความสำคัญระดับสูงต่อการจำกัดจำนวนคนที่เดินในแต่ละครั้ง การไม่ส่งเสียงดังขณะเดิน เชื้อเพลิงและปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด ไม่แยกออกจากกลุ่มป้องกันการพลัดหลง รวมทั้งควรมีความรู้พร้อมในการเดิน เช่น การสวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาว รองเท้าหุ้มส้น และการพกสมุด จดปากกา หรือดินสอไว้จดบันทึกสิ่งต่างๆ ซึ่งการลดปัญหาและผลกระทบด้านลบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมจะต้องมีการให้ความรู้แก่เยาวชนทั้งก่อนการเดินทาง ระหว่างการเดินทาง และเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม[8] รวมถึงการจัดให้เกิดความสมดุลระหว่างความสามารถในการรองรับของพื้นที่กับปริมาณนักท่องเที่ยวเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทรัพยากรที่มีความอ่อนไหวอาจได้รับผลกระทบได้ง่าย หากมีนักท่องเที่ยวมากเกินไป [9]

4.2 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการจัดการสื่อความหมายธรรมชาติสำหรับเยาวชน

จุดแข็ง

- เส้นทางศึกษาธรรมชาติมี 4 เส้นทางช่วยเพิ่มทางเลือกในการทำกิจกรรม
- เจ้าหน้าที่สื่อความหมายธรรมชาติมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรม/นำเดินศึกษาธรรมชาติ

จุดอ่อน

- ขาดการอบรม ความรู้ในการสื่อความหมายธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง

- เจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ

โอกาส

- ในปัจจุบันมีการส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

- ระยะทางจากอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครสามารถเดินทางโดยใช้เวลาไม่นาน

อุปสรรค

- ขาดงบประมาณในการบำรุงซ่อมแซมองค์ประกอบเส้นทางศึกษาธรรมชาติและปรับเปลี่ยนรูปแบบคู่มือศึกษาธรรมชาติ
- นักท่องเที่ยวและชาวบ้านบางกลุ่มได้นำพืชป่าออกจากอุทยาน เจ้าหน้าที่จึงต้องนำป้ายสื่อความหมาย เช่น ชื่อ สรรพคุณของสมุนไพร กล้วยไม้ป่า ออกจากเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อเป็นการป้องกันการสูญหาย
- เจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

การเสริมสร้างพลังอำนาจแก่เยาวชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น หมายถึง การเสริมสร้างให้เยาวชนให้มีพลังความสามารถที่จะดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการตัดสินใจของตนเอง การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ เป็นทั้งกระบวนการและเป้าหมายในการทำงานที่ต้องมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และถือว่าเป็นหัวใจในการจัดการที่ยั่งยืน ซึ่งเยาวชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจระดับสูงต่อ ประเภทและรูปแบบของการสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี ที่เยาวชนพึงพอใจ ซึ่งนำไปสู่การหาทางเลือกในการจัดรูปแบบการสื่อความหมายที่เยาวชนได้ลงมือปฏิบัติศึกษาในพื้นที่จริงอย่างชัดเจน

สำหรับข้อเสนอต่อรูปแบบของการสื่อความหมายธรรมชาติบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีดังนี้

- ควรมีการปรับปรุง ซ่อมแซมองค์ประกอบเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เช่น สะพาน ม้านั่งระหว่างทางเดิน

- การปรับเปลี่ยนรูปแบบของคู่มือเส้นทางศึกษาธรรมชาติในด้านของขนาดตัวอักษร ภาพประกอบเนื้อหา การระบุผังทางเดิน ข้อปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว

- การจัดกิจกรรมแนะนำวิธีการเดินศึกษาธรรมชาติที่ถูกต้อง
- การจำกัดจำนวนคนเดินในแต่ละครั้งเพื่อลดผลกระทบ

ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- ควรให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ รวมถึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดกิจกรรมในพื้นที่ เช่น โครงการไถ่จิวที่เคยจัดตั้งมาแล้วควรมีการนำกลับมาดำเนินการใหม่อีกครั้งเพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สื่อความหมายธรรมชาติในการนำเดินศึกษาธรรมชาติอีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนในพื้นที่ให้ตระหนักถึงคุณค่าและรู้สึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

- อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ควรสนับสนุนให้มีการจัดรูปแบบการเดินศึกษาธรรมชาติด้วยตัวเอง เพื่อเป็นการช่วยลดภาระให้กับเจ้าหน้าที่อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวรวมทั้งควรมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สื่อความหมายธรรมชาติอยู่เสมอเพื่อปรับปรุงรูปแบบ วิธีการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว

6. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผศ.ประพจน์ เกิดสืบ และ ผศ.ปิยะกาญจน์ เทียรทรัพย์ในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยและเจ้าหน้าที่อุทยานเขื่อนศรีนครินทร์ทุกท่าน ที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิทยานิพนธ์ได้รับทุนสนับสนุนจากทุนผู้ช่วยสอนคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์และทุนสนับสนุนการวิจัยบางส่วนจากสมาคมศิษย์เก่าบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] อานนท์ พลอินทร์และคณะ.อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์. สำนักพิมพ์ธราวัตแก้ว.กรุงเทพมหานคร.2543
- [2, 7] ดร.ชเนิ์ เอมพันธ์ สุทัศน์ วรณะเลิศ และเรณูภา รัชโน.คู่มือการจำแนกเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยหลักการช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum,ROS): การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.กรุงเทพฯ.2547
- [3] กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.กรุงเทพฯ.2548
- [4] นายประกอบ ช่วยสินวล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2552
- [5] รายงานผลการจัดกิจกรรมกลุ่มศึกษารธรรมชาติ (เดินป่าศึกษาธรรมชาติ) อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ ตั้งแต่ปี 2543-2552
- [6] กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.การจัดทำเส้นทางศึกษารธรรมชาติ.ส่วนนันทนาการและสื่อความหมาย.กรุงเทพฯ. 2549
- [7] Trapp,S.,M. Gross and R.Zimmerman. Signs,Trails and Wayside Exhibits:Connectiong People and Places. Wisconsin: The University of Wisconsin,U-P.Foundation press,Inc.1984
- [8] บุญเลิศ จิตต์วัฒนา.การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.กรุงเทพมหานคร.บริษัทเพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.2548
- [9] ไพฑูรย์ พงศบุตร.กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสืบค้นจาก <http://guru.sanook.com/> สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 27/ [20 กุมภาพันธ์ 2552]

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นต่อการสื่อความหมายธรรมชาติ

	ระดับความพึงพอใจ $\bar{x}$
1. เส้นทางศึกษารธรรมชาติ	
1.1 จุดที่ศึกษา/สถานที่สื่อความหมายมีจำนวนเหมาะสม	3.79
1.2 กิจกรรมในจุดที่ศึกษามีความเหมาะสม	3.88
1.3 ความปลอดภัยในเส้นทาง	3.15
1.4 เส้นทางมีทิวทัศน์ ทศนียภาพที่สวยงาม	4.39
1.5 ความกว้างของเส้นทาง	3.67
2. คู่มือเส้นทางศึกษารธรรมชาติ	
2.1 เนื้อหา ข้อมูลสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริง	3.93
2.2 ขนาดของตัวอักษร	3.76
2.3 ภาษาอ่านแล้วเข้าใจง่าย	4.07
2.4 ภาพประกอบมีความเหมาะสม	3.82
2.5 ขนาดของคู่มือ	3.83
2.6 ลักษณะรูปเล่ม/หน้าปก มีสีสันสวยงาม	3.71
2.7 กระดาษ การพิมพ์ และตัวพิมพ์	3.83
3. เจ้าหน้าที่สื่อความหมายธรรมชาติ	
3.1 เจ้าหน้าที่มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม	4.39
3.2 เจ้าหน้าที่ลำดับเนื้อเรื่องได้ดีและตอบคำถาม/บริการข้อมูลอย่างชัดเจน	4.34
3.3 เจ้าหน้าที่กระตุ้นให้เยาวชนมีความอยากรู้อยากเห็น	4.09
4. องค์ประกอบเส้นทางศึกษารธรรมชาติ	
4.1 จุดถ่ายภาพ จุดชมวิว ม้านั่ง สะพาน มีความเหมาะสมและกลมกลืนกับธรรมชาติ	4.34
4.2 สะพานเชื่อมต่อสร้างความสะดวกสบาย	3.99
4.3 ระหว่างเส้นทางมีจุดพักเหนื่อย/ที่นั่ง	3.60
4.4 ปรับความลาดชันของเส้นทางด้วยการทำขั้นบันไดเพื่อความสะดวกสบายแก่เยาวชน	3.77
4.5 การมีจุดรับฝากของบริเวณต้นเส้นทางช่วยลดปริมาณขยะ	3.78
5. นักท่องเที่ยว	
5.1 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินในแต่ละครั้ง	3.65
5.2 ระยะทางระหว่างจุดเริ่มต้นของเส้นทางและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	3.77
5.3 ความรู้ที่ได้รับระหว่างการเดิน	4.44

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการสื่อความหมายธรรมชาติ

	ระดับความ สำคัญ $\bar{x}$
1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	3.59
1.1 ทิวทัศน์ดาร ลำบาก เสี่ยงภัย เพื่อการผจญภัย	3.64
1.2 สันโดษ สงบ เงียบและห่างไกลจากผู้คน	3.86
1.3 ตัดภาพสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลาย โดยไม่ซ้ำเส้นทางเดิม	4.03
1.4 ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศ	4.20
1.5 สภาพพื้นผิวของเส้นทางปล่อยให้เป็นธรรมชาติ	
2. คู่มือเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	
2.1 ภาพประกอบมีความสอดคล้องและมากกว่าเนื้อหา	3.76
2.2 ระบุผังทางเดินของเส้นทาง	3.70
2.3 ระบุข้อควรปฏิบัติตน	3.89
2.4 ทำให้ผู้อ่านเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อธรรมชาติ	4.16
3. เจ้าหน้าที่สื่อความหมายธรรมชาติ	
3.1 เจ้าหน้าที่มีความรู้และประสบการณ์ในการนำเดิน	4.50
3.2 เจ้าหน้าที่สามารถสร้างความเพลิดเพลินระหว่าง การเดิน	4.35
3.3 ควรมีการจัดกิจกรรมแนะนำวิธีการเดินศึกษา ธรรมชาติที่ถูกต้อง	4.55
3.4 การเข้มงวดไม่ให้เยาวชนหักเด็ดกิ่งไม้ และ นำกล้วยไม้ พืชป่า ออกจากอุทยานฯ	4.02
4. องค์ประกอบเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	
4.1 การปรับปรุงและซ่อมแซม สะพานทางเดิน ม้านั่ง ระหว่างเส้นทาง	3.90
4.2 เนื้อหาที่นำเสนอในป้ายสื่อความหมายมีความ ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	3.91
4.3 การออกแบบป้ายเน้นความเรียบง่าย วัสดุกลมกลืน กับธรรมชาติเพื่อง่ายต่อการซ่อมแซม	4.05
5. นักท่องเที่ยว	
5.1 การจำกัดจำนวนคนที่เดินในแต่ละครั้ง	3.82
5.2 ไม่ส่งเสียงดังในขณะที่เดิน	4.14
5.3 เยาวชนมีความรู้พร้อมในการเดิน เช่น การสวมเสื้อ แขนยาว กางเกงขายาว รองเท้าหุ้มส้น	4.30
5.4 เชื้อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อย่าง เคร่งครัด ไม่แยกออกจากกลุ่มป้องกันการพลัดหลง	4.20
5.5 พกสมุด ปากกาหรือดินสอไว้จดบันทึกต่าง ๆ ที่สนใจ	3.90